

Tutkinnon suorittaminen avoimena korkeakouluopetuksena

Akavan Erityisalojen lausunto hallituksen esitykseen laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinnon suorittaminen avoimena korkeakouluopetuksena).

Akavan Erityisalat ei kannata esityksen etenemistä esitettyssä muodossa.

Esityksen julkilausuttuja tavoitteita ovat koulutus- ja oppimistason nostaminen oikeudenmukaisella tavalla, yksilön koulutuspolkujen tukeminen ja joustavoittaminen sekä jatkuvan oppimisen mahdollistaminen. Nämä tavoitteet näemme erittäin tärkeinä ja kannatettavina. Mielestämme hallituksen esitysluonnos ei kuitenkaan vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin.

Esityksessä ehdotettu maksullinen tutkintoväylä ei tue koulutus- ja oppimistason nostotavoitetta eikä ratkaise työelämän keskeisiä osaamis- ja kohtaanto-ongelmia. Sen sijaan se sisältää merkittäviä riskejä yhdenvertaisuuden ja koulutusjärjestelmän toimivuuden näkökulmasta.

Akavan Erityisalat katsoo, että osaamistason nostaminen on välttämätöntä maamme sivistyksen, tuottavuuden ja kilpailukyvyn kannalta. Koulutustarjontaa tulee kuitenkin lisätä hallitusti ja vaikuttavasti. Ratkaisujen tulee kohdistua erityisesti niihin ryhmiin, joilla ei vielä ole korkeakoulututkintoa. Nyt esitetty malli kohdistuu pääosin työssäkäyviin jo tutkinnon suorittaneisiin. Tämän vuoksi sen vaikutus uusien osaajien määrään jäisi todennäköisesti vähäiseksi, eikä se merkittävästi helpota työmarkkinoiden osaajapulaa.

Esitys lisää koulutukseen pääsyn riippuvuutta yksilön taloudellisesta asemasta. Maksukykyyn perustuva valikoituminen koulutukseen ei optimoi osaamisen allokoointia työmarkkinoilla. On riski, että koulutukseen hakeutuminen ohjautuu taloudellisten resurssien, ei osaamispotentiaaliperusteella, jolloin osaamispotentiaalia ei voida hyödyntää täysimääräisesti.

Suomalaisen yhteiskunnan keskeinen vahvuus on ollut mahdollisuus kouluttautua ja edetä osaamisen perusteella. Esitys voi heikentää koulutuksellista yhdenvertaisuutta, lisätä koulutuksen periytyvyyttä ja kaventaa sosiaalista liikkuvuutta. Nämä vaikutukset ovat ristiriidassa suomalaisen yhteiskunnan ja maamme työmarkkinoiden pitkäjänteisen kehittämisen kanssa.

Työelämän osaamistarpeet muuttuvat nopeasti, tarve kohdistuu usein spesifiin osaamiseen, ei kokonaisuun tutkintoihin. Työikäisille, niin vakituisissa kuin määräaikaissa työsuhhteissa oleville sekä työttömille tarvitaan tutkintojen suorittamisen rinnalle joustavia osaamisen vahvistamisen ja oppimisen mahdollisuuksia. Osa näistä voisi olla myös maksullisia.

Esitetty malli ohjaa resursseja pitkiin tutkintoihin, eikä se lisää riittävästi työelämälähtöisiä, joustavia ratkaisuja. Näin ollen se ei vastaa tehokkaasti työmarkkinoiden osaamistarpeisiin.

Mielestämme työmarkkinoiden näkökulmasta vaikuttavampia keinoja vastata esityksessä asetettuihin tavoitteisiin olisivat seuraavat:

- Vahvistetaan täydennys- ja erikoistumiskoulutusta.
- Lisätään mahdollisuuksia suorittaa lyhyitä, työelämälähtöisiä ja joustavasti toteutettuja oppimiskokonaisuuksia työn ohessa.
- Kehitetään osaamisen kehittämiseksi oikein suunnattuja taloudellisia kannusteita ja poistetulle aikuiskoulutustuelle korvaava järjestelmä (esim. verovähennykset, osaamissetelit).

Esitys on ongelmallinen myös oppilaitosten henkilöstön näkökulmasta. Sama henkilöstö tuottaisi todennäköisesti avoimen opetuksen ja tarvittavat lisääntyneet tukitoiminnot. Henkilöstöä koskevaa vaikutusarviointia ei ole tehty riittävästi. Tämä on merkittävä puute, kun ottaa huomioon, että korkeakoulujen henkilöstö työskentelee osin jo nykyisen työmäärän vuoksi jaksamisen rajoilla.